

K. NOREL

De stand van het land

Een geschreven portret van den Frieschen boer

Dit is het portret van een boer. Van een boer, niet van een knecht.

Aan zijn kleeren ziet men dat niet, want die zijn zoo simpel als wat: een opengeslagen wollen hemd en een strooien zonnehoed. En aan zijn pezigen, gespierden nek en zijn stoppelige wangen ziet men het ook niet: deze boer werkt net zoo hard als zijn beste arbeider het doen kan. Toen de fotograaf kwam en hem nemen wou, heeft hij vork of zeis of mestgreep slechts even neergelegd en zoodra de lastpost, die het plaatje maken moet — wat opschieten alsjeblieft! — klaar is, zal hij zijn gereedschap weer hanteeren.

En toch een boer, geen knecht Daar moet men zijn klare oogen en zijn strakken mond maar op aanzien. Dit is een man, die gewend is te sturen en te leiden. Een man, die zijn eigen gang gaat en die anderen den gang laat gaan, dien hij bepaalt. Hij is een koning in het kleine koninkrijk van zijn hoeve en weiden, waar alles reilt en zeilt zooals hij wil. Een Friesche boer is hij. Hij heeft niets van den goedronden, meestal wat gezetten Zeeuw; hij is een tegenvoeter van den goed-lachschen Brabander, die het leven gemakkelijk pleegt op te nemen. Groot is het onderscheid tusschen hem en den bedachtzamen, ietwat zwaarmoedigen boer uit het land der Saksen. Het schijnt alles hard en scherp en ruw aan hem. Een man uit het Zuiden kijkt tegen hem aan: Hui, wat een kerel Met dien kun je beter koek eten dan met hem vechten.

Op het eerste oog is de Friesche boer niet zeer aantrekkelijk. Kortaangebonden, driftig, hard voor zichzelf en hard jegens anderen. Een knecht, die voor zijn werk niet volledig sloop kan komen heeft het „om raak" niet gemakkelijk bij hem, een paard, dat niet „om liek" wil, krijgt de zweep over zijn huid. Wie in zijn vaarwater komt als hij het druk heeft — en wanneer heeft hij het niet druk? — moet haastig ruimte maken. Een poestige kerel! Maar om dat poestige moet men niet bang worden voor den Fries. Daar zit in dezen kop ook nog wat anders dan enkel hardheid. De gebogen lijnen bij den mond verraden zachtheid achter een harde bast. Het sterke, heerschende oog is, voor wie aandachtig toekijkt, tevens mild, Alleen, men moet goed toezien. Anders gaat het zachte en milde schuil achter stugge strijdbaarheid. Men moet de Friezen kennen, wordt vaak gezegd. Men moet vooral de Friesche boeren kennen. En zij u! Want men komt er niet gemakkelijk in bij hen. Stug en gesloten zijn deze mannen jegens vreemden. Wie hen voor het eerst ontmoet krijgt het gevoel dat hij voor een hoogen, steenen muur staat En wie door dien muur niet heen komt zal de Friesche boeren altijd blijven bekijken als de oppervlakkige beschouwer dit portret: harde en stugge kerels, even hard en stug als de zware klei, waarop zij wonen.

Die oppervlakkige begrijpt niet, waarom de Friezen tegen hem zoo hard en stuursch zijn. Dit is hun eerlijkheid! Wars zijn ze van elke

huichelarij. Men ziet het aan den man op het portret: dit is een kerel die zich net zoo voordoet als hij is. Hij huichelt niet; hij huichelt ook geen vriendschap. Holle frazen veracht hij. Het „aangenaam, aangenaam" van den stedeling, die een vreemde ontmoet, wil den Frieschen boer niet van de lippen. Doch als de muur doorbroken is, is het anders, van beide kanten anders. Ben je er bij een Fries eenmaal in dan raak je nooit meer uit de gratie. Een man als Kuyper heeft dat ondervonden.

Toen hij voor het eerst in Friesland kwam werd hij geteld, geteld, gewogen en niet te licht bevonden. En daarna zijn de Friezen hem gevolgd door goed en kwaad gerucht Zie, dat is de keerzijde van het botte en bitse van de Friezen: hun trouw. En als men met de Friezen eenmaal eigen is, ontdekt men heel wat anders dan hardheid en stugge stuurschheid. Dan spreken de lijnen om den mond op ons portret en de blik der oogen een klare taal.

Dit wil niet zeggen dat de Friesche boer dan plotseling een engel wordt De pezigheid en hardheid blijven wel. Hij „skrept en skeurt" om materieele resultaten op zijn harden arbeid. Eenige schraapzucht is velen Frieschen boeren geenszins vreemd.

Maar hij gaat daar niet in op. Men lette maar eens op een Fries — neen, niet als hij thuis is; dan is alles te gewoon — maar als hij in den vreemde zijn volkslied hoort. Dan knippen zijn blauwe oogen en heeft hij groote moeite om zijn gelaat strak te houden. Hij wil onbewogen schijnen. Maar het bloed bruist en kookt hem in de aderen.

De levenskrachtige Friesche stam, groeide veel te uitbundig om zijn loten in eigen land te kunnen voeden. De Friezen zijn uitgezworven door ons geheele land en naar alle oorden van de wereld. En veel Friezen leven gelukkig op de plaatsen, waar God hen heeft gesteld.

Maar een diep verlangen naar het „heitelan" leeft in eiken Fries. En de Friesche boer die God dankt dat hij op den „Fryske groun" mag wonen, is hecht verbonden met zijn land. Even hecht als zijn hoeve in de Friesche aarde staat. Die hoeve, breed en stoer, met lage, dikke muren en een machtig dak met langgerekte vorst, past volkomen bij den Frieschen boer. De Friesche boer is geen puur materialist. Op geestelijke vragen bezint hij zich graag en diep. Het is geen toeval dat er zooveel Friesche boerenzoons zijn onder onze predikanten. Op vele boerenplaatsen treft men zeer goedgevulde boekenkasten aan. Voor geestelijke vraagstukken staat de Friesche boer meer open dan de meeste boeren elders. Hiermee is niet gezegd dat Friesland een meer Christelijk stempel draagt dan de andere provinciën. Het is minder orthodox dan Zeeland.

Het modernisme heeft in vrij breede kringen ingang gevonden; men treft in Friesland, ook onder boeren, overtuigde socialisten aan. Doch daarnaast is er een zeer breede schare Calvinisten. En bij deze alle — en daarin ligt een sprekend onderscheid met andere streken van het land — is de levensovertuiging niet gegrond op traditie of sleur noch wordt zij aangehangen omdat de wind in een of andere richting waait. Zij is gewonnen door scherp intellectualistisch denken, daarna bezonken in een warme ziel, en zij wordt uitgedragen met de sterke wilskracht, die, naast het intellectualisme en het warme hart, een derde sprekend kenmerk van den Fries is. Zie nu ons portret nog eens aan: een kerel, die wat kan; werken kan hij met zijn sterke armen, denken met zijn klaren kop; een man waar geestkracht in zit; dat spreekt uit al de groeven van zijn scherp gelaat; een mensch, die achter de ruwe bast een bloedwarm hart heeft; dat zeggen mond en oogen. Zóó is de Friesche boer!